

Олег Машевський

*Доктор історичних наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Валерій Черняєв

*Аспірант,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

АМЕРИКАНСЬКО-БРИТАНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА СПІВПРАЦЯ В ПЕРІОД ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті на основі аналізу джерел та наукової літератури висвітлено військово-морську співпрацю між Сполученими Штатами та Великою Британією в період Першої світової війни. Проаналізовано особливості військових дій на морських комунікаціях. Детально розглянуті різні способи протидії необмеженій підводній війні, що велася Німеччиною. Досліджено роль та місце допомоги Великій Британії американського військово-морського флоту в боротьбі із німецькими підводними човнами. Показано вплив американсько-британської військово-морської співпраці на розвиток двосторонніх відносин.

Ключові слова: *Американсько-британські відносини, Велика Британія, військово-морський флот США, військово-морська співпраця.*

Під час Першої світової війни важливу роль відігравала боротьба на морі, передусім на морських комунікаціях. Німеччина мала другий за могутністю флот, після англійського. Бойові кораблі Другого рейху становили серйозну загрозу для берегів британських островів. Проте, завдяки значному досвіду та вдалим діям представників англійського Адміралтейства надводний флот Німеччини вдалося нейтралізувати. Головні сили німецького військового флоту практично не залишали місць своїх дислокацій, оскільки всі виходи у відкриті води повністю контролювались англійськими кораблями. Морська блокада змусила Німеччину вдатися до необмеженої підводної війни. Німецькі підводні човни доволі успішно діяли на морських

шляхах, вони знищували торговельні кораблі, що постачали товари до Великої Британії.

Доки Сполучені Штати дотримувались нейтралітету, вони допомагали країнам Антанти, та Великій Британії зокрема, тим що надсилали кораблі з товарами першої необхідності та сировиною. Однак, із вступом США у війну проти країн Четверного союзу ситуація кардинально змінилась. Важливого значення набувала військова співпраця американського та британського флотів.

В українській історичній науці, в підручниках з історії міжнародних відносин, питання співпраці США та Великої Британії в роки Першої світової війни розглядається переважно в контексті торговельного постачання та фінансової допомоги. Нажаль, на сьогодні не існує ґрунтовних досліджень цього питання. Російська історіографія, як і радянська, також розглядає лише торговельні та економічні відносини між двома країнами [1, 2, 3]. В працях американських та британських вчених мало уваги приділено питанню співпраці між флотами країн, оскільки акцент зроблено на дипломатичні відносини між морськими міністерствами [4, 5]. Таким чином, питання американської військової підтримки Великої Британії в боротьбі із підводними човнами Німеччини є недостатньо вивченим. Тому, метою даної статті є висвітлення ролі та місця американської військово-морської допомоги Великій Британії в Першій світовій війні, та її вплив на розвиток двосторонніх відносин.

Для того, щоб вірно оцінити роль американського флоту в Першій світовій війні, необхідно чітко розуміти перебіг подій війни на морі з серпня 1914 р. по квітень 1917 р. На момент початку війни англійський флот був більшим за сукупні флоти центральних держав. Німеччина мала незначну перевагу над Великою Британією за підводними човнами, проте на той час їх значення ще недооцінювалось. Перевага англійського ВМФ над німецьким за кількістю дредноутів та крейсерів складала 3:2 [6, р.43].

Взагалі перспективи Антанти у війні багато в чому залежали від флоту Великої Британії та вдалих дій британського Адміралтейства. Британські острови були надзвичайно залежними від морського постачання різноманітних товарів. Припинення постачання могло паралізувати нормальну життєдіяльність Великої Британії та ускладнити становище її союзників по Антанті. Франція першою відчула б на собі брак англійської військової допомоги, що могло суттєво погіршити стан справ на фронті. Саме тому основною метою морської стратегії Великої Британії було забезпечення нормального функціонування морських комунікацій в умовах війни.

Головна мета британського Адміралтейства полягала у знищенні німецького флоту або його нейтралізації. В подальшому до цього додалась необхідність протидіяти німецьким підводним човнам, які вели активну діяльність на торговельних шляхах. Війська Антанти досить часто зазнавали поразок у сухопутних битвах, проте відновлювали сили і знову перехоплювали стратегічну ініціативу. У разі поразки на морі наслідки могли бути катастрофічними. В такому випадку вся війна могла бути програна [7, р.76].

Що стосується Центральних держав, то для них морська могутність не була першочерговим завданням, оскільки все, що їм було необхідно для нормального функціонування економіки, можна було доставити суходолом. Морська блокада не мала вирішальної загрози. Центральні держави розраховували на швидкий успіх на суходолі, тому знехтували ретельною підготовкою морської кампанії. Німеччина, яка на момент війни мала другий за могутністю флот у світі, не змогла використати всі переваги своїх бойових кораблів [8, р.56].

Після того, як розпочались військові дії, німецьке командування зрозуміло свої прорахунки, проте вже було запізно. Швидкий наступ суходолом досить швидко був зупинений та військові дії перейшли у фазу окопної війни. На морі німецькі торговельні кораблі були або знищені, або змушені залишити територію Північного моря. Німецький військовий флот

був майже повністю заблокований на військово-морських базах й лише окремі есмінці та крейсери робили рейди у Північному морі.

У лютому 1915 р. німецький уряд розпочав необмежену підводну війну, оголосивши води навколо Британських островів «зоною бойових дій». Від таких дій значних втрат почали зазнавати торговельні кораблі, і не лише англійські, а й судна нейтральних країн. Союзники по Антанті зробили спробу відновити військове сполучення через Дарданелли, проте їхня спроба зазнала невдачі. Таким чином, головні сили ВМФ Великої Британії та Німеччини не брали участі в активних бойових діях, залишаючись поблизу своїх морських баз.

На початку 1916 р. флоти дещо активізувались, а наприкінці травня відбулась Ютландська битва. У цій битві брали участь головні сили ВМФ Великої Британії та Німеччини. Британський флот під час битви складав 28 дредноутів, 9 лінійних крейсерів, 8 броненосних крейсерів, 26 легких крейсерів та 79 есмінців. Німецький флот був представлений 16 дредноутами, 5 лінійними крейсерами, 6 броненосцями, 11 легкими крейсерами та 62 есмінцями [9, с.323]. Жодного дредноута не було знищено, хоча їх загальна кількість становила сорок чотири одиниці з обох сторін. Втрати Німеччини склали один крейсер, а Великої Британії – три. Це був ключовий момент у морській війні. Незважаючи на те, що німецька пропаганда висвітлювала цю битву як блискучу перемогу, реальний стан справ суттєво відрізнявся, оскільки центральні держави не змогли прорвати морську блокаду. Безвихідна ситуація змусила німецьке командування більш агресивно застосовувати свої військово-морські сили. Було збільшено та прискорено будівництво підводних човнів.

Після тиску американської дипломатії на початку 1916 р. Німеччина відмовилась від необмеженої підводної війни, проте в лютому 1917 р. знову вдалася до цієї тактики. Це була ще одна спроба ізолювати Велику Британію від зовнішнього постачання та змусити капітулювати. Велика Британія та її союзники контролювали морські шляхи лише на поверхні. Під водою досить

успішно діяв підводний флот Німеччини. Через брак есмінців Антанта не могла організувати ефективний захист від ворожих підводних човнів. Успіхи підводних човнів у боротьбі із торговельним постачанням до Великої Британії ускладнювали загальне становище країн Антанти.

У британському Адміралтействі існувало три варіанти боротьби із підводними човнами. Перший полягав у пошуку шляхів посилення безпеки торговельних кораблів. Другий варіант передбачав пошук підводного флоту противника по всій акваторії і боротьбу із ним. Третій спосіб – знищення військово-морських баз Центральних держав.

Торговельні судна почали озброювати кількома гарматами середнього калібру, які були досить ефективними, якщо підводний човен атакував з поверхні води. Однак проти підводної атаки судна залишались уразливими. Адміралтейство спробувало за допомогою патрулювання акваторії знайти та знищити противника, проте через велику площу акваторії значних успіхів досягти не вдалось. У лютому 1917 р. близько трьох тисяч різних військових кораблів патрулювали акваторію навколо Британських островів. Незважаючи на таку велику кількість кораблів, німецькі підводні човни потопили близько півмільйона тонн вантажів, що направлялись до Великої Британії [4, р.353]. Подальші втрати подібних розмірів могли катастрофічно позначитись на боєздатності Великої Британії та Антанти загалом.

Британське Адміралтейство помилково відхилило всі пропозиції щодо забезпечення торговельних суден військовим конвоєм. На думку консервативної більшості у британському парламенті, такого роду захист не було сенсу розглядати, навіть теоретично. Ще одним прорахунком Адміралтейства була відсутність будь-якого плану з використання військово-морської допомоги США, хоча всі передумови для цього існували. Американське командування припустилось цієї ж помилки. Воно вступило у війну, не маючи навіть приблизного плану протидії підводним човнам Німеччини.

Третього лютого 1917 р., після того як Німеччина оголосила про відновлення необмеженої підводної війни, США розірвали з нею дипломатичні відносини. В. Вільсону та Конгресу не залишилось іншого вибору, як силою захищати американські інтереси. 6 квітня 1917 р. Сполучені Штати оголосили війну Німеччині. 4 травня шість кораблів ВМС США прибули до м. Квінстаун, Ірландія. Це не були наддредноути або дредноути. До Ірландії прибули лише есмінці, в наступному році до них приєднались ще декілька таких самих кораблів.

Американське командування ВМС вирішило, що основний флот був потрібен для захисту самої країни. Командування флоту США дійшло висновків, що головними дійовими особами морських битв під час Першої світової війни були підводні човни, есмінці та крейсери. Перед самим вступом США у війну командування флоту нарешті зрозуміло, що для захисту торговельних суден знадобиться значно більше, ніж змусити ворожі військові кораблі відступити. Основну загрозу для торговельного флоту становили підводні човни. Генеральна рада ВМФ повідомила військово-морському секретарю Дж. Деніелсу, що есмінці були найкращою зброєю в боротьбі із підводними човнами. Проблема була в тому, що есмінців було замало, аби забезпечити всі потреби торговельного флоту. Навіть Велика Британія, яка мала вище співвідношення есмінців і дредноутів, не могла повністю ліквідувати загрозу німецьких підводних човнів. Генеральна рада запропонувала будувати дерев'яні стометрові кораблі в якості допомоги есмінцям. Франклін Рузвельт, радник військово-морського секретаря, був одним із перших, хто підтримав цю пропозицію. Він тиснув на Дж. Деніелса, щоб останній погодився на будівництво цих кораблів [10, р.217].

У березні Генеральна рада ВМФ розглянула декілька варіантів охорони торговельних суден. У якості орієнтиру було взято торговельний трафік із гавані Нью-Йорку. Висновок був досить неочікуваним: для щоденної охорони вантажів потрібно було 104 кораблі [10, р.217]. Надати таку кількість есмінців американський ВМФ не міг. Очевидно, що самим

Сполученим Штатам впоратись із охороною торговельного флоту було майже неможливо. Потрібна була допомога Великої Британії.

Незадовго перед вступом у війну Дж. Деніелс направив адмірала Вільяма Сімса в Лондон як голову делегації ВМС США для координації спільних дій з Адміралтейством. Незважаючи на те, що В. Сімс не був надто дипломатичним, як і экс-голова з військово-морських операцій Б. Фіск, Дж. Деніелс вважав його найкращим кандидатом на цю посаду. Коли Сполучені Штати вступили у війну, В. Сімс залишився в Лондоні в якості командувача ВМС США в європейських водах.

Роль ВМС США у війні з квітня 1917 р. по листопад 1918 р. полягала у підтримці англійського флоту. Велика Британія довгий час одноосібно стримувала німецький флот у Північному морі та проводила морську блокаду. Англійські дредноути чисельно переважали німецькі, тому США направили до берегів Великої Британії лише кілька кораблів дредноутного типу. Важливим аспектом у цьому питанні було те, що більша кількість першокласних кораблів вимагала б вирішення додаткових проблем логістичного характеру, зокрема постачання пального [10, р.220]. Таким чином, основним внеском ВМС США у війну було надання додаткових есмінців для охорони торговельних суден у Атлантиці.

Дуже швидко після вступу у війну США представники генерального штабу ВМС дійшли висновку, що попередній план війни проти Німеччини, так званий Чорний план, утратив свою актуальність. За цим планом передбачалось, що американський флот зустрінеться із флотом Німеччини біля національного узбережжя або в басейні Карибського моря [10, р.220]. Події, що відбувались в європейських водах, спростували цей план американського військово-морського командування. Вже через тиждень після вступу у війну військово-морський секретар Дж. Деніелс почав отримувати від британських представників усе більше закликів про допомогу в боротьбі із німецькими підводними човнами. Військово-морський секретар з цього приводу сказав: «Більше есмінців! Шкода, що ми не можемо

використати гроші, вкладені у дредноути, для будівництва есмінців» [11, р.132–133].

Помилкове рішення американського командування зробити ставку на кораблі дредноутного типу призвело до дискусії в політичних колах про готовність американських ВМС до війни. Під час слухань із цього питання республіканці намагались у всьому звинуватити військово-морського секретаря Дж. Деніелса та голову з військово-морських операцій В. Бенсона. У результаті проведеного комісією розслідування були зроблені такі висновки. По-перше, Дж. Деніелс проігнорував попередження морських офіцерів про необхідність кращої підготовки військового флоту, після того як розпочалась війна. По-друге, ініціювавши морську програму 1916 р., Дж. Деніелс не зміг визначити збалансовану кількість кораблів різних класів. По-третє, військово-морський секретар в останні два місяці перед вступом країни у війну занадто багато уваги приділяв дредноутам, а не есмінцям. По-четверте, Дж. Деніелса звинувачували у відмові задовольнити прохання Генеральної ради ВМФ про збільшення числа особового складу. Це призвело до того, що на момент вступу країни у війну, дев'яносто відсотків кораблів були недоукомплектовані особовим складом. По-п'яте, Дж. Деніелс не вимагав від Генеральної ради ВМФ розробки планів ведення війни проти підводних човнів, доки Сполучені Штати не вступили у війну [10, р.226]. Звичайно, представники в Конгресі від демократів були не задоволені безпідставними, на їх думку, звинуваченнями.

Стосовно звинувачень у неналежній підготовці Дж. Деніелсом та В. Бенсоном різних видів операцій для військового флоту варто наголосити, що цим мала займатись Генеральна рада ВМФ. Саме вона мала проаналізувати події війни на морі та зробити відповідні висновки щодо шляхів вирішення конкретних завдань, що ставились перед ВМФ. Генеральна рада повторила помилку британського Адміралтейства, яке не змогло правильно оцінити роль охорони торговельних суден [5, р.132–133].

В. Сімс, як головнокомандувач американськими ВМС в європейському регіоні, вважав, що більша кількість есмінців могла б пришвидшити завершення війни. Досить важко сказати, чи могла б більша кількість американських есмінців наблизити кінець війни в квітні – травні 1917 р. Проте, без жодних сумнівів, це підвищило б ефективність морської війни проти німецьких підводних човнів влітку 1917 р.

Навесні 1917 р. англійськими спеціалістами було підраховано, що для забезпечення охорони морських шляхів у регіоні необхідні були сімдесят есмінців. На той час для вирішення цього завдання флот Великої Британії міг надати лише тридцять кораблів, США надіслали вісімнадцять – разом сорок вісім [5, р.160]. В Адміралтействі зазначили, що хоча ризик втратити вантаж все ще був високим, вони були готові розпочати пересування конвоїв.

Загальна кількість есмінців ВМФ США у квітні 1917 р. становила п'ятдесят одиниць. У травні Генеральна рада прийняла рішення про збільшення кількості американських есмінців у європейських водах. Їх кількість мала становити тридцять шість. Важливим було те, що командування флоту Сполучених Штатів визнало одну з основних проблем морської війни і прийняло непросте рішення надіслати третину від наявних есмінців у європейські води та тим самим зменшити захист власного військового флоту, що стояв на захисті узбережжя країни.

Напередодні Першої світової війни період будівництва одного есмінця на приватній верфі в середньому складав одинадцять місяців [10, р.231]. Ще через півроку він включався до лав флоту. Таким чином, якщо б американська програма 1916 р. передбачала більшу кількість есмінців, то в 1918 р. кількість американських кораблів для боротьби з підводними човнами Німеччини могла б становити близько п'ятдесяти. Зрозуміло, що це сприяло б швидшому успіху в боротьбі з підводним флотом Німеччини.

У Сполучених Штатах зрозуміли свої прорахунки досить швидко. Майже одразу після вступу країни у війну почали з'являтися пропозиції щодо внесення змін у військово-морську програму 1916 р. Дж. Деніелс

вказав, що верфям потрібно було надавати замовлення на будівництво есмінців замість дредноутів [11, р.124]. Генеральна рада, В. Бенсон та Дж. Деніелс дійшли згоди в тому, що найголовнішу загрозу становили німецькі підводні човни. Їм вдалося досить швидко скоригувати військово-морську програму в бік збільшення есмінців. Дж. Деніелс скористався розширеними повноваженнями, якими Конгрес у березні 1917 р. наділив військово-морський департамент. Він призупинив будівництво дредноутів за програмою 1916 р. Натомість віддав розпорядження про негайне будівництво додаткових сімдесяти шести есмінців [12, р.236–237].

Генеральна рада ВМФ підтримала військово-морського секретаря, проте просила його не забувати, що англійський та японський флоти продовжували збільшуватись. Тому необхідно було продовжувати головну ідею військово-морської програми 1916 р., а саме чітко визначене щорічне збільшення кількості кораблів американського військового флоту. Генеральна рада надала свої рекомендації: по-перше, флот США має розширюватись, поки не досягне рівня наймогутнішого флоту у світі; по-друге, японський флот також розглядався як імовірна загроза [10, р.235].

Проте, водночас союзний флот Антанти потребував більшої кількості есмінців для ефективної боротьби із німецькими підводними човнами. В середині 1917 р. було підписано угоду між США та Королівськими військово-морськими силами. За цією угодою США брали на себе зобов'язання будувати торговельні судна та стільки есмінців і літаків для боротьби із підводними човнами, скільки були здатні [13, р.134–135]. Будівництво літаків для боротьби із підводними човнами, в подальшому стало поштовхом до створення першого американського авіаносця.

Незважаючи на співпрацю між країнами, командування флотів по-різному розглядало використання військових кораблів під час війни та розміри відповідних флотів [13, р.136–138]. В Адміралтействі наполягали на тому, що саме королівський флот був найкращим інструментом захисту морів. США вважали, що моря мають бути вільними будь-коли, і під час

військових дій необхідно неодмінно поважати права нейтральних країн. Напруження в міждержавних відносинах наростало через те, що англійці наголошували на особливому острівному статусі Великої Британії, а кордони Британської імперії були найбільшими у світі. Тому для захисту кордонів імперії англійський флот мав залишатись найбільшим флотом у світі. У Сполучених Штатах вважали, що для захисту національного узбережжя від одного чи декількох противників, потрібно було мати флот, який би дорівнював англійському.

Для того, аби вмовити США не поновлювати будівництво дредноутів за програмою 1916 р., англійці запропонували гарантії свого захисту в разі морського нападу на Сполучені Штати [13, р.497–501]. Дж. Деніелс та В. Бенсон відмовились від цієї пропозиції.

У липні 1918 р. Конгрес поновив виконання програми 1916 р. Кораблі, будівництво яких ще не розпочалось, мали бути закладені до червня 1919 р. [14, р.565-566] Генеральна рада ВМФ продовжила наполягати на тому, що дредноути, які були передбачені морською програмою 1916 р., мали бути побудовані. Проте Генеральна рада також визнала, що пріоритети в класах кораблів, насамперед есмінців, зазнали змін, а їх потрібно було врахувати.

У вересні – жовтні 1918 р. Генеральна рада рекомендувала Дж. Деніелсу не лише виконати програму 1916 р., а й прийняти нову, ще більш амбітну. Нова п'ятирічна морська програма Генеральної ради передбачала будівництво таких кораблів: дванадцять дредноутів, шістнадцять крейсерів, тридцять крейсерів-розвідників, сто вісім есмінців, двісті тридцять три підводних човна, двісті вісімдесят чотири тральщика, 6 кораблів-платформ для злету літаків [10, р.239]. На думку Генеральної ради, саме така кількість кораблів дозволить зрівнятись за розміром флоту з Великою Британією та після її виконання забезпечить належний захист для США.

Таку велику програму ні військово-морський секретар, ні будь-хто з Конгресу прийняти не могли. Хоча серед представників Конгресу були ті, хто виступав за розширення флоту, навіть вони не підтримували амбітних

планів Генеральної ради. Ця морська програма могла сприяти зростанню напруженості із Великою Британією, чого американські політики прагнули уникнути. Як альтернативу планам Генеральної ради, Дж. Деніелс запропонував нову трирічну програму, подібну до існуючої, з десятьма дредноутами та шістьма лінійними крейсерами [15, р.32–33]. Англіїці були здивовані намірами Сполучених Штатів продовжити розширення флоту, особливо після перемир'я та підчас переговорів щодо укладання мирного договору. В. Бенсон попередив Дж. Деніелса, що ця програма, яку вони обидва підтримують, може бути сприйнята Великою Британією як неприховане лицемірство з боку США [13, р.561–562].

Пропонуючи на розгляд Конгресу нову трирічну програму, Дж. Деніелс вважав, що могутній ВМФ США буде вагомим внеском у міжнародну систему безпеки, зокрема сприятиме реалізації ідеї військово-морської ліги серед країн-переможниць. У той самий час Дж. Деніелс не відмовився від ідеї загального морського роззброєння. Він висловив сподівання, що всі народи зможуть дійти згоди у питаннях морських озброєнь й це, нарешті, дозволить завершити військово-морські перегони [15, р.143–144].

Військово-морський секретар Дж. Деніелс наполягав на тому, що до того часу, доки не вдасться досягти згоди всіх країн щодо роззброєння або міжнародних домовленостей про розмір флотів, американський флот мав би бути «незрівнянно більшим в світі» [13, р.583–586]. Проте Конгрес не лише відмовився прийняти нову морську програму в 1919 р., а й скасував кінцеві терміни будівництва кораблів за програмою 1916 р. [14, р.623–624]

Навіть така позиція Конгресу не змогла зменшити напруження в американсько-англійських відносинах стосовно військово-морських питань. Після завершення війни це питання все ще було досить актуальним. Під час Паризької мирної конференції дискусія щодо розміру флотів була досить жвавою.

В результаті проведеного дослідження можна зробити низку висновків та узагальнень. Одним із головних театрів бойових дій Першої світової війни

були морські шляхи. Завдяки професійним діям представників британського Адміралтейства та кількісній перевазі військово-морським силам Антанти вдалося нейтралізувати головні сили німецького військового флоту. Морська блокада Німеччини повільно, але приносила успіх. Не маючи змоги використовувати кораблі надводного флоту, Німеччина розпочала необмежену підводну війну із використанням підводних човнів.

Велика Британія, яка дуже залежала від зовнішнього постачання опинилась у вкрай скрутному становищі, коли більшу частину вантажів, що направлялись до її портів топили німецькі підводні човни. Для боротьби із ними потрібні були есмінці. Проте, достатньої кількості власних кораблів цього класу Велика Британія не мала.

Доки Сполучені Штати дотримувались нейтралітету вони не могли військовими засобами допомагати Великій Британії, лише постачанням сировини, продовольчих та промислових товарів. Проте, коли 6 квітня 1917 р. США вступили у війну допомога з боку американців стала суттєвішою. Для боротьби проти спільного ворога до європейський вод були направлені американські військово-морські сили. Проте, американські очікування на швидку перемогу над німецьким флотом виявились марними. Військово-морське командування США із запізненням зрозуміло свої прорахунки в попередніх морських програмах, акцент в яких робився на дредноути. Американський флот не був належним чином підготовлений до реалій морської війни, що відбувалась біля берегів Великої Британії. Тому американські військово-морські сили були змушені допомагати в реалізації британського плану боротьби із ворогом. Проте американські есмінці, які брали участь у торговельних конвоях, підвищили безпеку вантажів, що направлялись на Британські острови. Таким чином, вдалось прискорити перемогу країн Антанти та США у війні.

Список використаних джерел та літератури

1. Системная история международных отношений: [текст] – М. : «Московский рабочий», 2000. – Т. 1.
2. Усатюк Д. В. Политика США в отношении Великобритании в 1914-1918 гг.(морская блокада Германии и "свобода морей"): Спец. 07.00.03 – всеобщая история [Текст]: Автореферат дис. на соиск. учен. степ. к. ист. н. / Д. В. Усатюк. – Томск : ТГУ, 2002. – 21 с.
3. Гершов З. М. «Нейтралитет» США в период первой мировой войны [Текст] / З. М. Гершов. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 244 с.
4. Sprout H. Sprout M. Rise of american naval power 1776-1918. – Annapolis : Naval Institute Press, 1980. – 404 p.
5. Marder A. J. From the Dreadnought to Scapa Flow: The Royal Navy in the Fisher Era, 1904-1919 / A. J. Marder. – London : Oxford University Press, 1969. – Vol. IV, 1917: The Year of the Crisis. – 364 p.
6. Frothingham T. G. Naval History of the World War / T. G. Frothingham. – Cambridge : Harvard University Press, 1924. – Vol. I. – 350 p.
7. Cruttwell C. R. History of the Great War / C. R. Cruttwell. – Oxford : The Clarendon Press, 1934. – 690 p.
8. Liddell Hart B. H. The Real War / B. H. Liddell Hart. – London : Faber and Faber, 1930. – 539 p.
9. Больных А. Г. Морские битвы Первой мировой: Схватка гигантов / А. Г. Больных. – М. : АСТ, 2003. – 512 с.
10. Kirschbaum J. W. The 1916 Naval Expansion Act: Planning for a Navy Second to None / J. W. Kirschbaum. – Washington, 2008. – 274 p.
11. Cronon E. D. The Cabinet Diaries of Josephus Daniels / E. D. Cronon. – Lincoln : University of Nebraska Press, 1963. – 648 p.
12. Davis G. T. Navy second to none. The development of modern American naval policy / G. T. Davis. – N.Y. : Harcourt, Brace and company, 1940. – 508 p.
13. Trask D. F. Captains and Cabinets: Anglo-American Naval Relations, 1917-1918 / D. F. Trask. – Columbia : University of Missouri Press, 1972. – 396 p.

14. Navy Yearbook 1920-1921. – Washington : Government Printing Office, 1922. – 1037 p.

15. Annual Reports of the Navy Department for the Fiscal Year 1916. – Washington, 1917. – 831 p.

US-BRITISH NAVAL COOPERATION IN THE FIRST WORLD WAR

On the basis of the sources and scientific literature displayed naval cooperation between the United States and Britain during the First World War. The features of military operations on the sea lanes were been analyzed. Different ways of countering unrestricted submarine warfare, what was waged by Germany were been studied in detail. It's shown the role and the place of American's navy support for Great Britain in the struggle against German submarines. It's also studied the influence of the US-British naval cooperation in the development of relations between the two countries.

Keywords: *US-British relations, Great Britain, US Navy, naval cooperation.*

АМЕРИКАНО-БРИТАНСКОЕ ВОЕННО-МОРСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ПЕРИОД ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

В статье на основе анализа источников и научной литературы показано военно-морское сотрудничество между Соединенными Штатами и Великобританией в период Первой мировой войны. Проанализированы особенности военных действий на морских коммуникациях. Подробно рассмотрены различные способы противодействия неограниченной подводной войне, которая велась Германией. Изучены роль и место помощи Великобритании американского военно-морского флота в борьбе с немецкими подводными лодками. Показано влияние американо-британского военно-морского сотрудничества на развитие двусторонних отношений.

Ключевые слова: *Американо-британские отношения, Великобритания, военно-морской флот США, военно-морское сотрудничество.*